
Børn og unge med seksuelt bekymrende og krænkende adfærd

Praksiskursus i forebyggelse af overgreb mod børn og unge ved
Seminarer.DK

v. Sarah Bonnemann Egebæk, psykolog

JanusCentret

DAGSPROGRAM

- Introduktion
- Hvad kendetegner børn, der krænker børn?
Karakteristik af børn og unge med seksuelle adfærdsproblemer
- Hvordan kan man som professionel differentiere mellem normativ og bekymrende seksuel adfærd?
Den faglige vurdering, "Bekymringsbarometeret" samt gruppearbejde med case
- Hvad er mediatoner?
En introduktion til traumereducerende familieindsats i søskendeincestsager
- Netværksforløb som behandlingsform
- Afrunding og spørgsmål

JanusCentret

JANUSCENTRET

**KLINIK & NATIONALT
VIDENSCENTER**

INTRODUKTION TIL JANUSCENTRET

- JanusCentret blev oprettet i 2003 finansieret af Socialministeriet
- Målgruppe: Børn og unge med seksuelt grænseoverskridende eller krænkende adfærd, alder 4-18 år
- I 2011 blev centret et led i Regeringens handlingsplan for bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn. Centret blev samme år en selvejende institution med indtægtsdækket virksomhed
- I perioden 2013-2016 blev der tildelt øgede puljemidler som led i "Overgrebspakken" til national vidensindsamling og landsdækkende behandling. Kontakt med 92 kommuner i de to første projekttår.
- Siden 2017 har JanusCentret været på Finansloven

NATIONALE BEHANDLINGSENHEDER

JANUSCENTRETS FORMÅL, VIDEN OG INDSATSER

Forebyggelse

Opsporing

Behandling

Vidensudvikling

KLINISK AKTIVITET I JANUSCENTRET

Udredning

- **Psykologisk undersøgelse** (WISC IV, Rorschach, TOVA)
- **Kliniske interviews/legeobservationer**
- **Forældreanamnese**
- **Netværkssamtaler**
- **Traume-screening**
- **Risikovurdering (ERASOR);**

→ Herudfra dimensioneres indsatsen

Intervention

- **Individuel behandling**
- **Gruppebehandling/netværksforløb**
- **Overgrebsfokuserede behandlingsforløb**
- **Traumefokuserede behandlingsforløb**
- **Mediation** - møder mellem offer og krænker
- **Forældre- og familiesamtaler**
- **Søskendesamtaler**
- **Supervision og rådgivning**
- **Supervisionsgrupper**
- **Undervisning**

JanusCentret

KLIENT- OG OFFERKARAKTERISTIK

**HVORDAN FORSTÅR VI DISSE
BØRN?**

HVEM ER KLIENTERNE OG OFRENE?

Klienterne (N = 420)

- Kønsfordeling: 90% drenge og 10% piger
- Gennemsnitsalder på visitationstidspunktet: 12,8 år
- Gennemsnitsalder ved første krænkelse: 11,9 år
- 44% er anbragt uden for hjemmet
- 63% går i specialklasse eller på specialskole

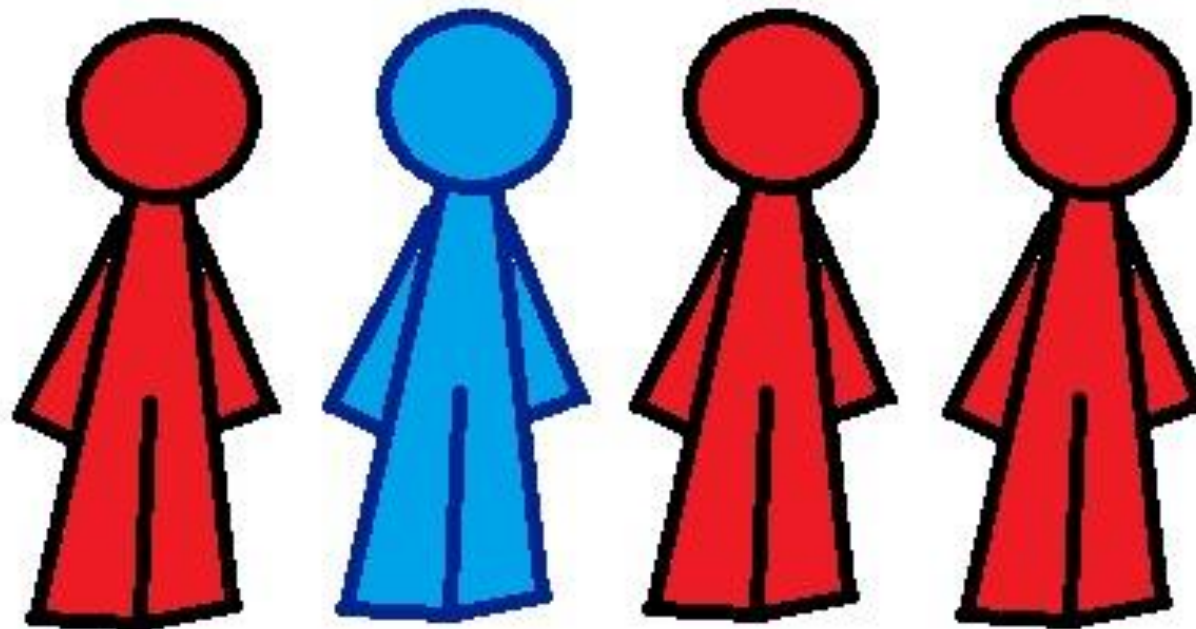
Ofrene (N = 555)

- Kønsfordeling: 43% drenge og 57% piger
- Gennemsnitsalder på visitationstidspunktet: 9,9 år
- Gennemsnitsalder ved første krænkelse: 9,1 år
- 40% har været udsat for penetration, 46% har været udsat for beføling

EN BELASTET BAGGRUND

- Én ud af tre har selv været udsat for **seksuelle overgreb**
- Én ud af tre har været **udsat for fysisk vold** af et familiemedlem
- Én ud af tre har **overværet fysisk vold** i familien
- Tre ud af fire har været udsat for **følelsesmæssigt omsorgssvigt**

BELASTNINGSGRAD

- Men hvad er deres samlede belastningsgrad?
  - **Næsten ni ud af ti klienter har oplevet et eller andet form for overgreb eller omsorgssvigt**
  - Langt størstedelen har ligeledes været udsat for flere forskellige typer overgreb
  - Der er tegn på **kumulative risikofaktorer** i klienternes opvækstmiljø, da de i gennemsnit har oplevet *tre forskellige typer* svigt eller overgreb, inden de visiteres til JanusCentret

PSYKISKE VANSKELIGHEDER OG DIAGNOSER

- **46%** af JanusCentrets klienter *har allerede en diagnose inden visitation*
- De fordeler sig således:
  - ADHD: 24 %
  - Autisme: 6 %
  - Psykisk udviklingshæmning: 9 %
  - Tilknytningsforstyrrelse: 11 %
  - Andet (herunder forskellige former for angst- og adfærdsforstyrrelser mm.): 18 %

EFTER UDREDNING I JANUSCENTRET

- Ni ud af ti viser tegn på tilknytningsmæssige vanskeligheder
- Tre ud af fire viser tegn på opmærksomhedsvanskeligheder
- To ud af tre udviser tegn på ineffektive mestringsstrategier
- Næsten én ud af fire har tegn på autismespektrumforstyrrelse

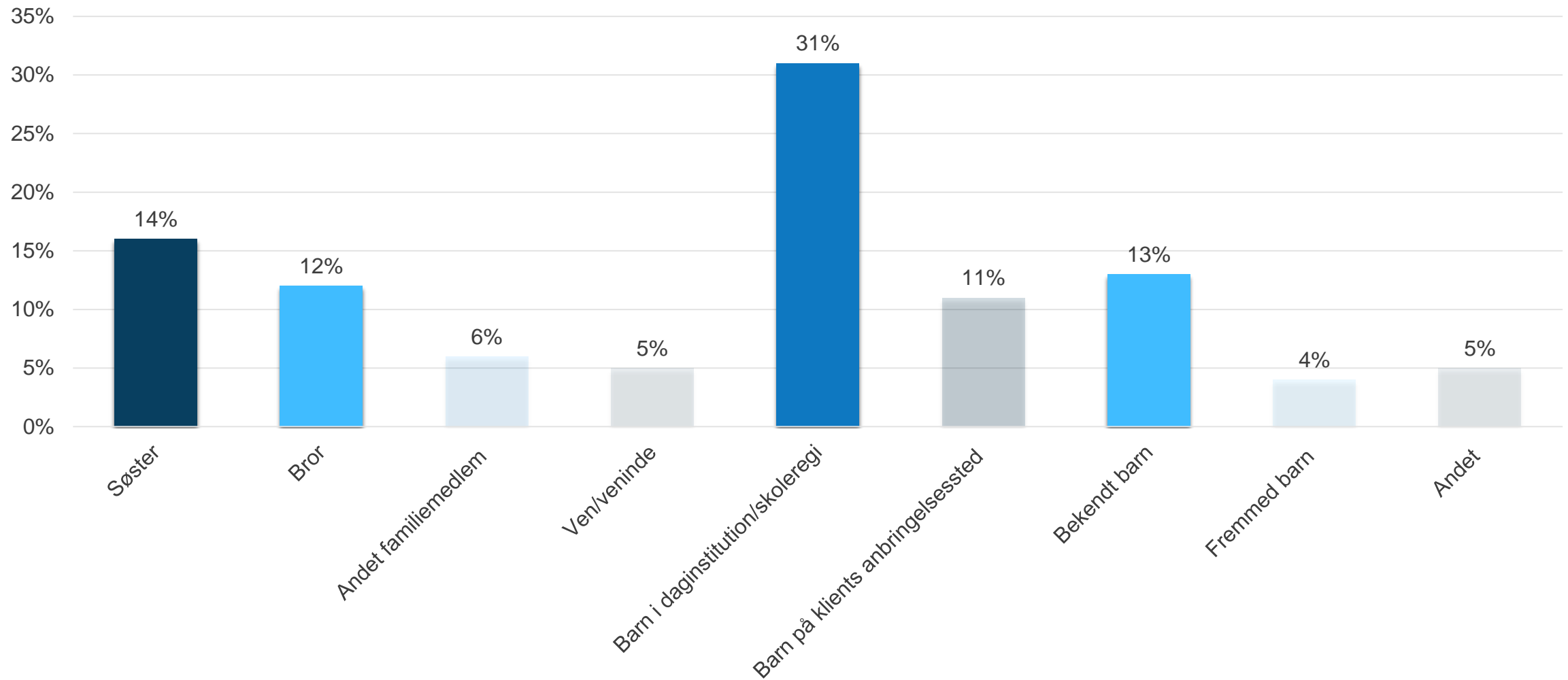

OVERGREBSDATA

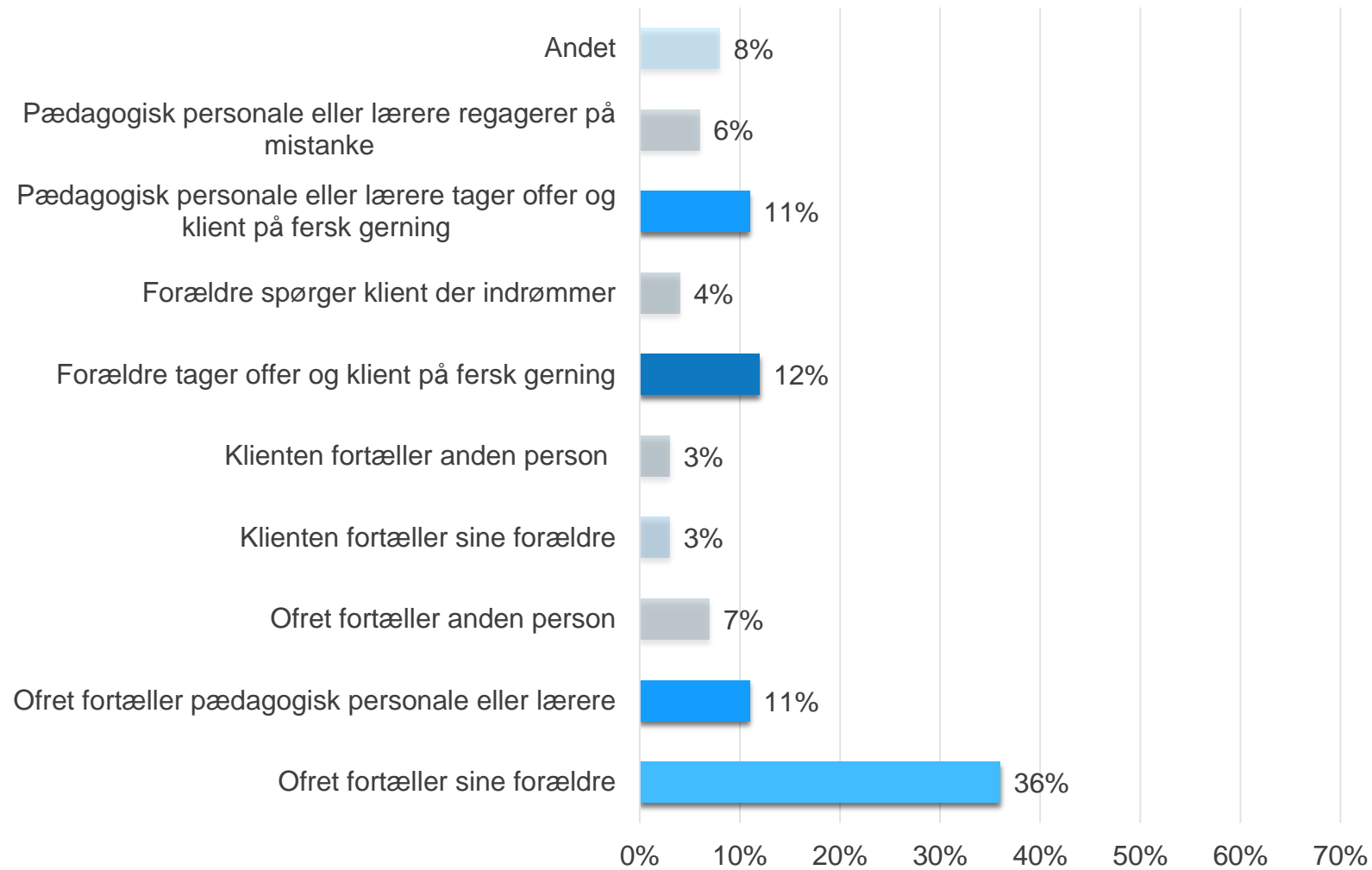
- 54% af ofre har udelukkende været udsat for ét enkelt overgreb.
- 23% af ofre har været udsat for overgreb i skoleregi
- 34% af ofre har været udsat for overgreb i eget hjem
- 14% af ofre har været udsat for overgreb på anbringelsessted

Relation mellem offer og klient (N=550)

Hvordan afsløres overgrebet? (N=389)

JanusCentret

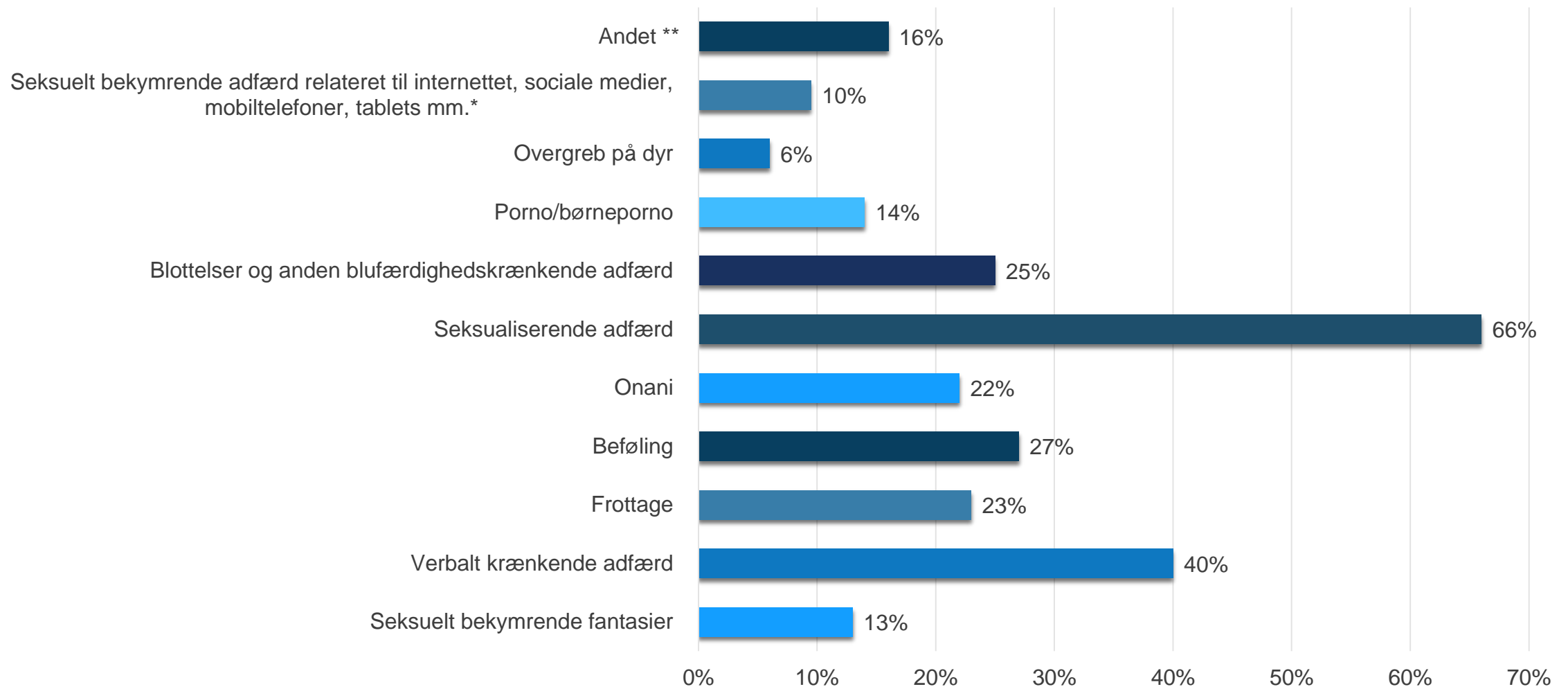
**SEKSUELT
BEKYMRENDE OG
KRÆNKENDE ADFÆRD**

SEKSUELT BEKYMRENDE ADFÆRD (SBA)

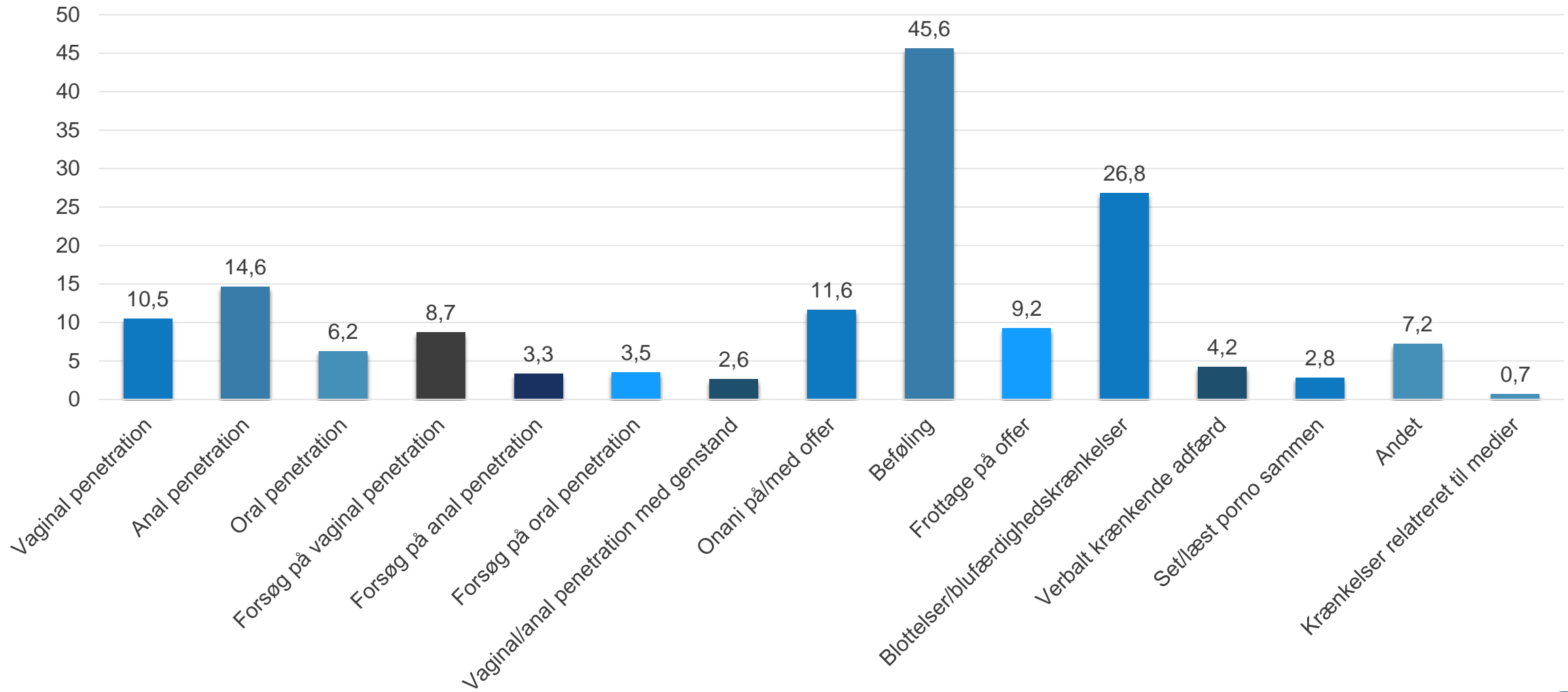
- Størstedelen af klienterne i JanusCentret har krænket et eller flere børn (dog er 26% af klienterne henvist alene på baggrund af SBA)
- **Over halvdelen** af de klienter som har krænket et eller flere børn har også udvist SBA
- For mange klienters vedkommende gælder det, at de har udvist den bekymrende adfærd gennem *en længere periode*. Det vil sige, at adfærden har været **synlig** for omgivelserne gennem længere tid

Typer af seksuelt bekymrende adfærd (N= 296)

Type krænkelser (N = 542)

DE FIRE VIGTIGE ELEMENTER

Familien

Et barn, der oplever mange stressfaktorer i opvæksten som vold i familien, tab af nære omsorgspersoner etc., akkumulerer følelsesmæssigt stress, der forstyrrer barnets udvikling og gør det sværere for barnet selv at regulere sine følelser.

Seksuelt grænseløst hjemmemiljø

Seksuelt misbrug eller åbenlys og grænseoverskridende voksenadfærd, herunder visning af porno.

Et sårbart barn der har svært ved at regulere sine følelser, og som måske har brug for at afreagere/dominere . Også et barn, som har indre arbejdsmodeller, hvor tvang og seksuel adfærd er en erfaret/ acceptabel tilknytningsform til andre mennesker.

Modeller for tilknytning

Hvis barnet vokser op i en miljø, hvor der ofte optræder tvang og overskridelser af grænser – det være sig barnets grænser eller bare generelt i familien.

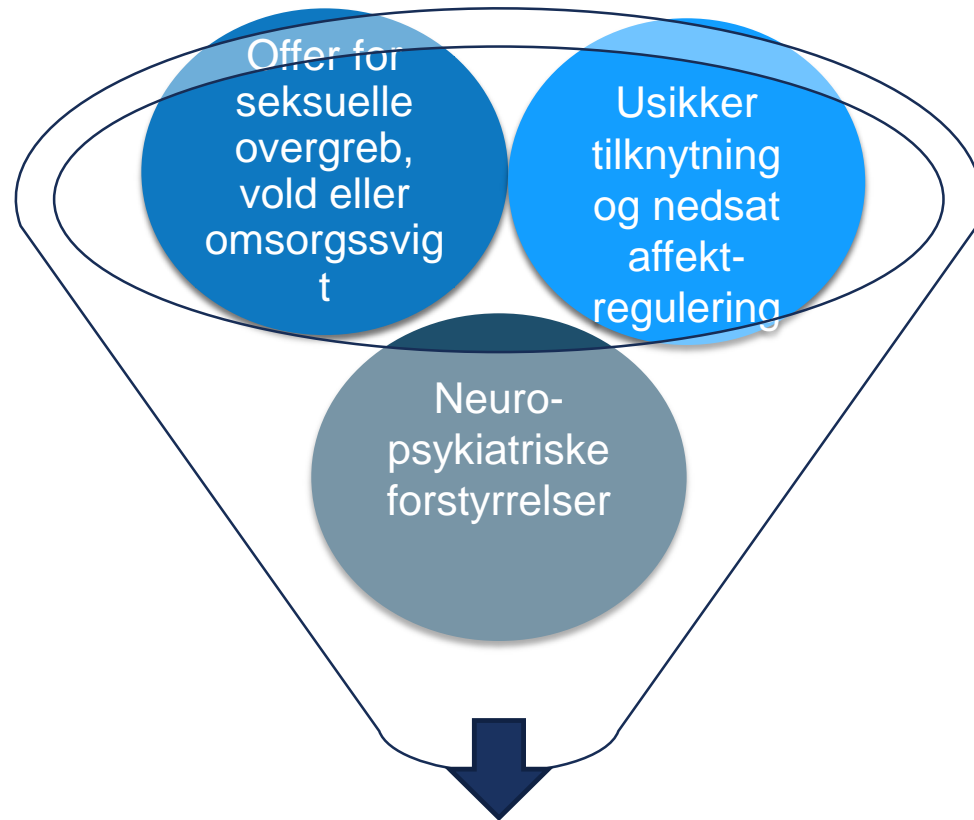
Tilbøjelighed til udadreagerende adfærd

Medfødt – eller tillært på grund af hjemmemiljøet.

(Friedrich, W.N. 2007)

DER ER MANGE RISIKOFAKTORER

Seksuelt krænkende adfærd

Mulige udløsende faktorer:

- *Begyndende pubertet*
- *Krise*
- *Pornografi*

JanusCentret

CASEN OM MADS

**UDVIKLING AF SEKSUEL
OVERGREBSADFÆRD**

CASEN OM MADS

- Mads er 14 år gammel og har seksuelt krænket sin lillesøster Matilde på 8 år igennem to år. Overgrebene er sket, når Mads har passet Matilde, når forældrene ikke har været hjemme, eller har været optaget af andre gøremål.
- De seksuelle overgreb bestod i starten af berøringer af kønsorganer men udviklede sig det seneste halve år til samlejer.
- Mads kommer fra et relationelt miljø med en voldelig far, der både har råbt af og slået Mads og hans mor. Mads har således dels været vidne til og offer for fysisk og psykisk vold.
- Mads' mor har flere gange siden Mads' fødsel været indlagt med depressioner og har i disse perioder ikke været i stand til at drage den basale, følelsesmæssige og nære fysiske kontakt og omsorg for Mads.

MADS' TILKNYTNINGSMØNSTRE

- *Utryk tilknytning til sin mor og far.*
  - På grund af morens fysiske og mentale fravær (depression) har omsorgen til Mads ikke været konsekvent. Hun har ikke haft overskud til at rumme Mads følelsesmæssigt – ej heller den kropslige, fysiske nærhed og omsorg, han krævede som spæd. Endelig har hun ikke beskyttet Mads mod farens truende og voldelige adfærd.
  - Mads er blevet mødt med uforudsigelighed, aggression, voldelig og intimiderende adfærd, hvorfor Mads har udviklet en frygt for sin far.

MADS' PERSONLIGE PROFIL

- Af den psykologiske undersøgelse af Mads fremgår det, at han har tilknytningsmæssige vanskeligheder.
- Han er følelsesmæssigt hæmmet, mangler indsigt i egne følelser, hvorfor han også har svært ved at forstå og forholde sig til andre på en empatisk og indfølelse måde.
- Han har svært ved at indgå i sociale relationer på en hensigtsmæssig måde.
- Han føler sig socialt utryk og har svært ved at stole på og føle tillid til andre.

CASEN OM MADS

- Man vurderer, at Mads' tilknytning til sine forældre har haft negative konsekvenser for udviklingen af hans sociale kompetencer og den måde, hvorpå Mads møder andre mennesker.
- Mads fortæller selv, at han er socialt isoleret og mødes kun med venner online.

Hvorfor har Mads udviklet en seksuelt krænkende
adfærd?

Det er væsentligt at kigge på hvilke konsekvenser den tidlige tilknytning har for udviklingen af den senere sociale funktion, idet den sociale funktion spiller en afgørende rolle i udviklingen af en seksuelt krænkende adfærd.

TILKNYTNING

Tryk tilknytning leder til udviklingsmæssige funktioner såsom:

- Basal tillid og gensidighed
- Kognitiv og social udvikling
- Evne til effektiv selvregulering af impulser og følelser
- Sikker identitet
- Fornemmelsen af kompetence, selvværd og balance ml. afhængighed og selvstændighed
- Empati, medfølelse og samvittighed
- Resiliens over for modgang og stress i livet
2000)

(Levy,

Det er slående, at det netop er de *modsatte* faktorer, der karakteriserer unge med seksuelt krænkende adfærd.

Hos Mads ses netop manglende social kompetence, isolation, magtesløshed, begrænset reguleringsevne samt lavt selvværd. Han søger derfor at få opfyldt sine behov på en uhensigtsmæssig måde.

Man kan derfor sige, at den unge med et utrygt tilknytningsmønster på visse områder forsøger at kompensere for sine tilknytningsvanskeligheder i den seksuelt krænkende relation til sit offer

---

Hvilke behov konstituerer Mads' tilknytningsvanskeligheder, og hvordan bliver de mødt i den seksuelt krænkende relation til lillesøster?

UOPFYLDTE BEHOV

Social forbundethed

Nærhed og intimitet

Selvværd

Kontrollfølelse

Angstreducering

JanusCentret

AT SKELNE MELLEM
NORMATIV

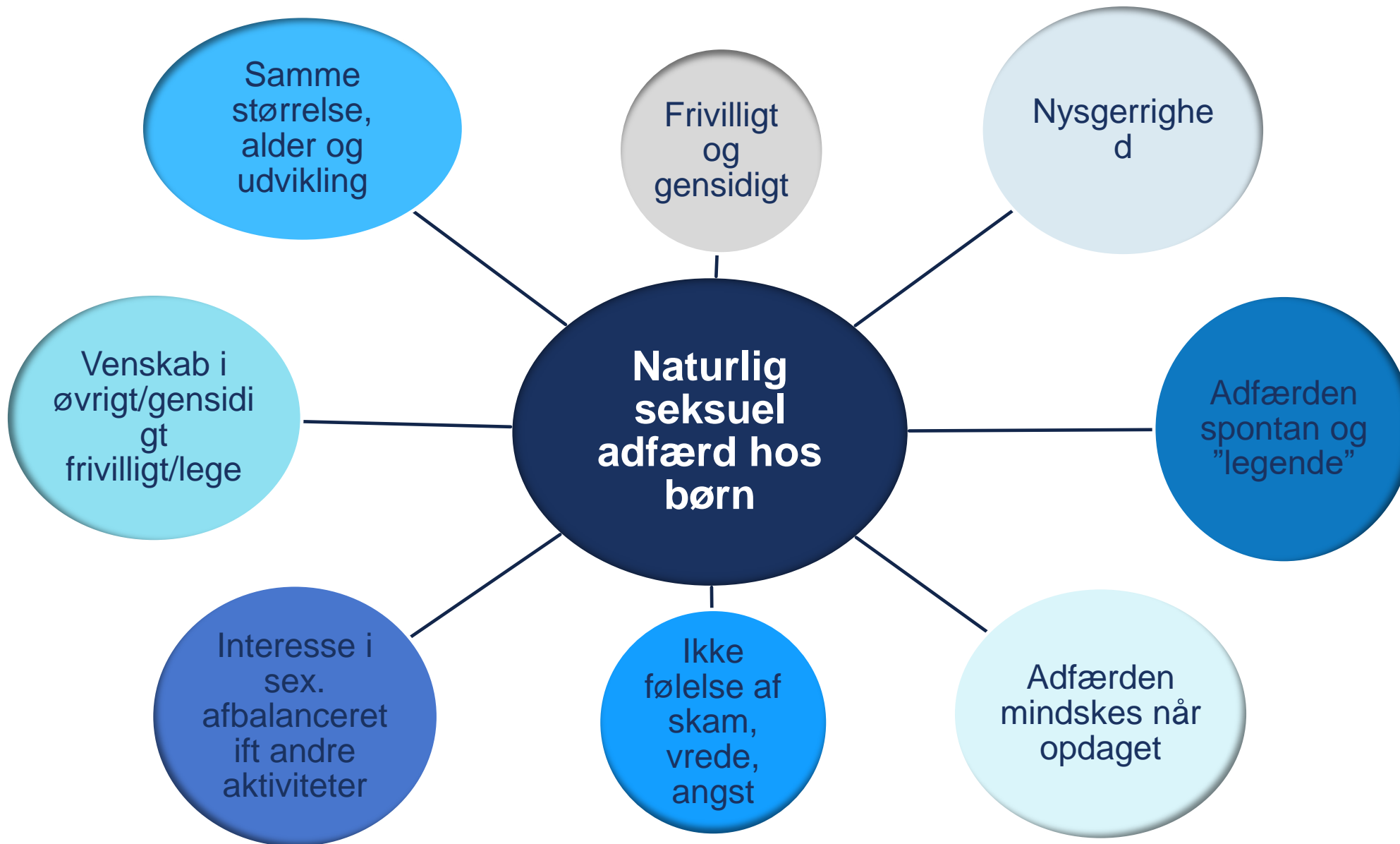
VERSUS

BEKYMRENDE
SEKSUALITET

BØRNS NORMALE SEKSUALITET

Hvordan skelner man mellem normal seksualitet hos børn og bekymrende seksualitet?

SMÅBARNSALDER

- Omkring 3 års alderen når adfærd med at se på andre børns genitalier sit højdepunkt – herefter aftagende
- Optaget af kønsidentiteten
- Pige på 3 år peger på en jævnaldrende dreng, da han tisser og siger:

*” Se, han har en tissemand så han er en far.
Jeg har en tissekone, så jeg er en mor ”*

BØRNEHAVEBØRN

- Børnehavebørn er interesserede i kønsforskelle og – ligheder
- ”Doktorlege”
- Simulerer seksuel aktivitet (”bollelege”)
- Mindre almindelige lege som at stikke genstande op i hinanden – behøver ikke være udtryk for, at barnet har været udsat for seksuelle overgreb, men kan f.eks. skyldes at barnet i forbindelse med sygdom har fået stikpiller/taget temperatur

SKOLEALDER

- Omkring skolealderen øges blufærdigheden
- Privathed ved toiletbesøg og omkring tøjskifte
- I retrospektive undersøgelser er der dog ikke noget, der tyder på, at seksualiteten nødvendigvis er aftagende i 6-12 årsalderen
- Til gengæld er børn i denne alder mere opmærksomme på at skjule det for deres forældre

---

I forhold til seksuelt grænseoverskridende lege viser forskning, at jo yngre barnet er, når det krænker et andet, jo større sandsynlighed er der for, at det selv har været udsat for seksuelle overgreb

SEKSUEL VIDEN HOS SMÅ BØRN

- Mens mindre end halvdelen af seksuelt misbrugte børn udviser seksuelt bekymrende adfærd, antages det, at de fleste **ofre for overgreb har en seksuel viden, som overstiger deres udviklingsstadiet**
- Seksuel viden, som ikke er alderssvarende, ser ud til at være et mere sikkert resultat af at være seksuelt misbrugt end den seksuelle adfærd

2004)

(Brilleslijper-Kater, Friedrich, & Corwin,

SEKSUELLE LEGE ELLER OVERGREB

Magtrelationer

Aldersforskelle

Åben aggression

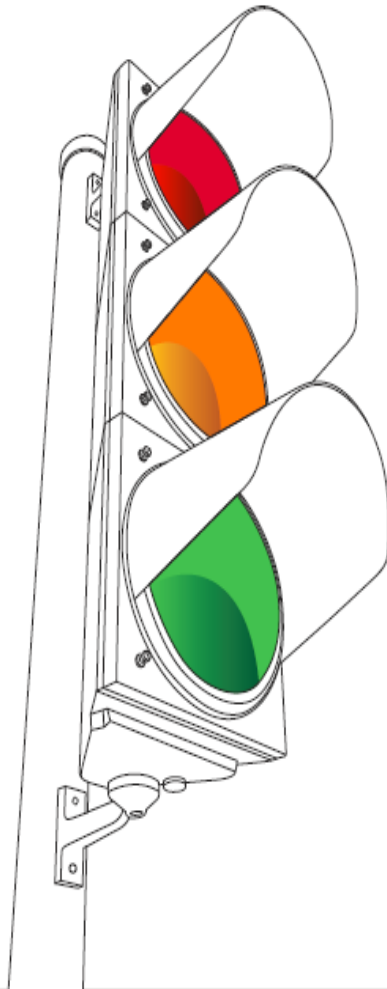
Samtykke/gensidighed versus tvang

Ændring i aktiviteter

Aktivitetens frekvens

BEKYMRINGSBAROMETER

Formålet med bekymringsbarometret er at nedsætte antallet af børn og unge, der bliver ofre for andre børns og unges seksuelle overgreb.

Bekymringsbarometret er et værktøj, der kan bruges, hvis I er i tvivl om, hvordan I skal tackle, eller hvor bekymrede I skal være over den adfærd, barnet eller den unge udviser.

BEKYMRINGSBAROMETER

Normativ adfærd

Bekymrende adfærd

Grænseoverskridende adfærd

DE 3 TRIN PÅ BEKYMRINGSBAROMETERET

Trin 1: Normativ adfærd, som ikke vækker bekymring

- Alderssvarende optagethed af seksualitet
- Alderssvarende seksuelt prægede lege med jævnaldrende
- Seksuelle lege mellem børn, som er præget af ligestilling, jævnbyrdighed, gensidighed og nysgerrighed

Normativ adfærd:

Eksempler på Normativ adfærd:

2-5 år

Leger doktorlege med seksuelt indhold, hvor man undersøger hinanden

6-10 år

Leger seksuelle lege mellem børn, som er præget af ligeværdighed, jævnbyrdighed, gensidighed og nysgerrighed

11-14 år

Surfer på nettet efter sider med seksuelt indhold og viser interesse for porno

DE 3 TRIN PÅ BEKYMRINGSBAROMETERET

Trin 2: Adfærd som kræver skærpet opmærksomhed og indgriben

- Overdreven optagethed af seksuelle aktiviteter
- Seksuelt grænseoverskridende adfærd er den foretrukne frem for andre mere alderssvarende lege
- Seksuel adfærd som adskiller sig fra andre børns naturlige nysgerrighed
- Ikke alderssvarende viden om seksualitet
- Forsøg på tilrettevisning virker ikke

Adfærd, der kræver skærpet opmærksomhed og indgriben

Eksempler på adfærd, der kræver skærpet opmærksomhed og indgriben

2-5 år

Udviser ikke-alderssvarende viden om seksualitet , fx påfaldende, fremmelig eller voksenagtig viden om sex

6-10 år

Indgår i seksuelle aktiviteter, hvor der er betydelig forskel i alder, modenhed og intellekt mellem de børn, som indgår

11-14 år

Bestikker, truer eller tvinger andre børn for at få dem til at deltage i seksuelle aktiviteter

DE 3 TRIN PÅ BEKYMRINGSBAROMETERET

Trin 3: Adfærd som kræver øjeblikkelig indgriben

- Stor aldersforskel (f.eks. 14 årig dreng udviser seksuel adfærd overfor en 6 årig)
- Hvis offer fortæller om overgreb f.eks. i form af orale, anale eller vaginale penetrationer eller anden intimiderende krænkelse
- Er udsat for trusler, vold og hemmeligholdelse

Adfærd, der kræver øjeblikkelig indgriben

Eksempler på adfærd, der kræver øjeblikkelig indgriben

2-5 år

Finder nemme ofre – fx andre børn der er svagere og lokker eller truer til seksuelle aktiviteter

6-10 år

Seksuel kontakt med dyr

11-14 år

Virker ligeglad, selvom dets handlinger skader eller gør ondt på et andet barn, eller det andet barn tydeligt er ulykkeligt

GRUPPEARBEJ DE MED CASES

GRUPPEARBEJDE

1. Anvend Bekymringsbarometeret til vurdering af, om der er tale om overgreb eller eksperiment/ligeværdig leg
2. Hvilke områder ville være relevante at vide mere om, hvis vi skal kunne tage stilling til, om der er tale om børns sunde og almindelige seksualitet, eller om det er bekymrende og bør være genstand for en nærmere undersøgelse?

Case A – Henrik, 8 år

”Henrik er i pleje hos en familie på yderligere 3 personer: mor Hanne, far Per samt Niklas på 6 år. Hanne har opdaget, at Henrik og Niklas sammen har været inde på toilettet med låst dør. Hun bliver meget bekymret i den konkrete situation og reagerer ved at banke hårdt på døren og sige, at drengene skal komme ud. Da drengene kommer ud, udspørger hun dem, hvad de har lavet. De virker begge skamfulde og vil først ikke sige noget. Efter at Hanne presser drengene lidt, begynder Niklas at græde og fortæller, at de har rørt ved hinandens tisse-mænd. Niklas fortæller endvidere, at det var Henriks idé, og at Niklas selv slet ikke synes det var sjovt.”

Case B - Pernille, Sofia og Johannes, 7 år

”De 3 børn går i samme klasse (1.b) og leger tit sammen i legehuset på legepladsen i SFO-tid. Sofias far kommer en dag meget oprørt ned i SFO lige før lukketid. Sofias mor har, efter at have hentet Sofia tidligere på dagen, opdaget, at Sofia havde sine underbukser på vrangen. Hun har ikke tænkt yderligere over det, indtil Sofia begyndte at klage over svie, når hun skulle tisse. Sofias mor opdager, at Sofia har rifter omkring endetarmsåbningen. Da hun udspørger Sofia om, hvor hun har disse rifter fra, forklarer Sofia, at hun, Pernille og Johannes har leget læge og brugt en pind som termometer på hinanden.”

Case C – Pige, 1. Klasse

”En pædagog observerer en flok piger fra 1.klasse`s leg med Barbiedukker, og i forbindelse med denne leg er pædagogen blevet bekymret på grund af indholdet i en af pigernes leg. Det beskrives, at pigen leger, at der er en far-dukke, og at far-dukken bader sammen med pige-dukken. Far-dukken kildrer pigedukken i tissekonen og smører hende med sæbe i tissekonen. Far-dukken tager også de andre Barbiedukker på brysterne. Han falder i søvn, mens han stadig rører ved pigedukkens tissekone.”

REFLEKTIONSSPØRGSMÅL TIL "BARBIE-DUKKE-CASEN"

- Hvad ville du gøre, hvis det var dig, der var pædagogen og havde hørt denne historie i dukkekrogen?
- Hvad ville være det første, du foretog dig?
- Ville du tale med pigen? Og i så fald hvordan?
- Ville du drøfte det med kolleger?
- Ville du drøfte det med din leder?
- Ville du søge rådgivning udenfor institutionen?
- Hvordan vil du skaffe dig et overblik over situationen?
- Hvad ville du gøre for at skaffe oplysninger om pigens situation i øvrigt?
- Ville du tale med de andre piger, der var med i dukkekrogen?
- Skal der inddrages andre instanser?
- Skal der inddrages specialister?

JanusCentret

**MEDIATIONER
EN
TRAUMEREDUCEREDE
FAMILIEINDSATS I
SØSKENDEINCESTSA
R**

SØSKENDEINCESTSAGER – EN TEORETISK FORSTÅELSE

- Søskendeincest sager kan bedst forstås ud fra en social og familiebaseret kontekst
- Ofte er søskendeincest et symptom på en dysfunktionel familiedynamik påvirket af faktorer som psykisk/fysisk sygdom, konflikter, misbrug, skilsmisse, arbejdsløshed mv.
- Familiemiljøet synes at have konstitueret nogle uopfyldte behov, som det krænkende barn søger at opfylde i relationen til sin(e) søskend(e) herunder omsorg, nærhed, trøst mv
- I nogle tilfælde udvikles dette til seksuelt grænseoverskridende og krænkende adfærd – typisk når det krænkende barn kommer i puberteten

SAMLET FAMILIEINDSATS I SØSKENDEINCESTSAGER

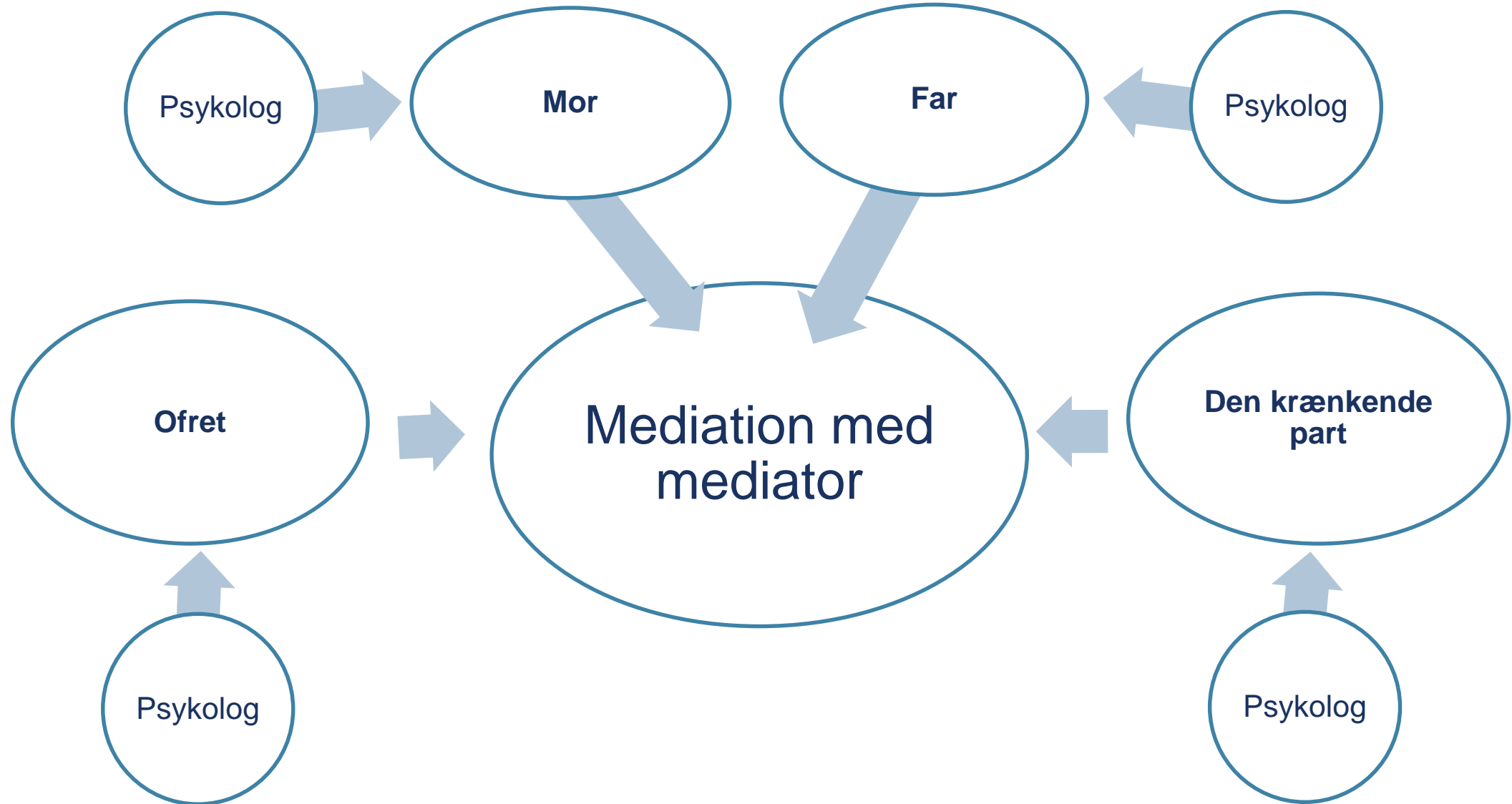
- Det er afgørende, at interventionen i søskendeincestsager tager højde for kompleksiteten og det fælles ansvar i disse sager.
- Da børnene først og fremmest er børn og et produkt af deres miljø, har forældrene et afgørende ansvar i søskendeincestsager
- Disse sager kræver derfor en **samlet familieindsats**, hvor forældrene påtager sig et **medansvar** for det skete. Børnene bør ikke bære ansvaret alene!
- Samlet faciliterer dette hele mediationsprocessen: det er lettere for børn at give en undskyldning, hvis de har oplevet deres forældre tage ansvar og selv har mærket betydningen af at modtage en undskyldning.

EN SAMLET FAMILIEINDSATS

- Udredende samtaler med ofret – afdækning af det skete samt traumescreening
- Psykologisk og seksuel udredning af den, der har krænket
- Krise- og udredende samtaler med forældrene
- Mediationsforløb
- Evt. behandling til ofret
- Evt. behandling til den, der har krænket
- Evt. rådgivning til forældre
- Opfølgende familiemøder

HOVEDFORMÅL VED MEDIATIONER MED BÅDE BØRN OG FORÆLDRE

- Det bearbejder de seksuelle overgreb i familien (i en vis grad)
- Det reducerer traumet
- Det genopbygger de ødelagte relationer i familien
- Det bryder dysfunktionel adfærd og problemløsning i familien
  - familien lærer nye måder at håndtere problemer på
  - familien lærer nye konstruktive måder at tale med hinanden på
  - familien lærer at tage ansvar
- Det giver familien mulighed for nye harmoniske måder at være familie på
- Det forebygger seksuelle overgreb fremover

Det er vigtigt at nævne, at mediationer kun er en del af en samlet familie- og behandlingsindsats i søskendeincestsager – det kan ikke stå alene.

FORMÅL

- Offeret får bekræftet og anerkendt, at overgrebene fandt sted, og at offeret ikke har ansvaret herfor
- Hemmeligheden ophæves
- Overgrebene sprogliggøres
- Tillid kan genetableres
- Spændingsfeltet reduceres
- Den, der har krænket, tager ansvar for sine handlinger og letter offerets lidelse
- Formålet er *ikke* tilgivelse!

FORUDSÆTNINGER FOR MØDET

Et mediationsmøde er en proces, som ofte forudsætter, at:

- Den, der har krænket, vedkender sig overgreb
- Ofret er klar til at deltage og har den nødvendige støtte fra forældre, psykolog mv.
- De voksne omkring offeret og den, der har krænket er enige og støtter processen
- Psykologerne er trænede i både mediation og i at gennemføre svære samtaler med børn og forældre om overgreb
- Mediationer er ikke en hurtig løsning, som kan anvendes i enhver sammenhæng
- Det er strukturerede møder med en grundig forberedelsesproces – det tager tid!

FORBEREDELSE AF MEDIATIONSMØDET

- **Arbejde med offeret**
  - Identifikation af behov og hvordan disse bedst repræsenteres ved mødet
- **Arbejde med krænkeren**
  - Påtage sig ansvaret, undskylde, tiltag for at undgå recidiv, gøres klar *til at møde den store udfordring det er at skulle stå frem ved mødet som den, der har begået overgreb*
- **Arbejde med forældrene**
  - Påtage sig et ansvar for det skete, undskylde for, at de ikke opdagede overgrebene og beskyttede børnene godt nok mv.. Skrive breve til børnene med deres undskyldninger og anerkendelser.

Ofrets spørgsmål og krænkerens svar (1)

"Hvorfor gjorde du det?"

"Hvorfor gjorde du det lige mod mig?"

"Hvorfor stoppede du ikke, da jeg bad dig om det? Kunne du ikke mærke, jeg ikke kunne lide det?"

"Jeg ved ikke, hvorfor jeg gjorde det, men jeg går i behandling i JanusCentret for at finde ud af det."

"Jeg ved det faktisk ikke, men jeg havde det rigtig dårligt på det tidspunkt, og fordi du var nærmest, så gik det ud over dig."

"Jeg ved ikke, hvorfor jeg ikke stoppede, da du sagde, det gjorde ondt., Jeg vidste godt, at du ikke kunne lide det. Jeg ville ønske, at det aldrig var sket."

"Jeg troede du gerne selv ville og det var først bagefter at jeg fandt ud af, at du ikke brød dig om det."

CASE

Brev til Benjamin fra mor

Vi vil gerne sige undskyld, Benjamin, for at vi ikke kunne være de forældre for dig, som vi gerne ville.

Vi er kede af alle de skænderier, som vi havde, inden du flyttede hjemmefra.

Vi kunne mærke, at du ikke havde det godt, og vi er smadder ærgerlige over al den tumult, der var derhjemme. Vi er glade for, at vi har fået det godt sammen, efter du flyttede hjemmefra. Vi føler, at vi har fået vores dreng igen.

Det, der skete med Jonas var forkert, men vi er ikke sure på dig, og vi elsker dig stadig lige højt. Vi vil altid være der for dig. Vi er kede af, at vi ikke kunne passe på dig og Jonas.

CASEEKSEMPEL

Brev til Benjamin fra far

Vi er stolte af dig Benjamin over, at du har erkendt det, der skete med Jonas.

Jeg er ked af, at jeg ikke har været der mere for dig på grund af sygdom i familien.

Du har haft et turbulent liv med mange flytninger. Jeg synes, at du har klaret det flot, selvom du har haft nogle problemer.

Vi elsker dig over alt på jorden som altid.

BENJAMINS REAKTION

"Min far skrev, at han var ked af, at han ikke havde været der hele mit liv. Det er en stor ting at sige for ham. At han endelig har indset det. Det var dejligt. Det kom bag på mig, at han ville sige sådan, for det er første gang, at han har sagt de ord til mig. Så det kom bag på mig.

(Jeg havde) lidt blandede følelser. Sådan forvirret og glad. I chok over, at han kom frem og sagde sådan. For det har endelig fået ham til at se, at han ikke altid lige har været der for mig. Det er også derfor, at jeg er endt i nogle andre situationer".

BENJAMIN PÅTAGER SIG ET ANSVAR

"Jeg sagde undskyld for det var sket, og at jeg ikke var sur på ham, og at jeg stadig elsker ham overalt på jorden (...) Det lettede en hel del, fordi jeg bare har gået og ventet på det i et halvt år"

"Før jeg mødte mine søskende var jeg pisse nervøs. Og på en måde lidt bange for, hvad der skulle ske. Jeg ved godt, jeg er en stor teenager, men jeg kan sgu godt stadig være bange for, hvis jeg ikke lige jeg ved, hvad der skal ske. Det kan jeg. Bange og nervøs for, hvad der skulle ske, hvis jeg lige pludselig skulle gå i baglås i mit og min lillebrors møde, og så bare sidde og være fuldstændig baglåst, det ville jeg heller ikke have skete. Og det bedste efter, det var at få snakket med dem og få set dem igen. Så har jeg sådan set haft det godt lige siden. Jeg har også set dem efterfølgende og skal se dem igen i næste uge. Det glæder jeg mig til".

JanusCentret

**UDREDNING OG
BEHANDLING**

Netværksforløb

FORMÅL

- Netværksforløb henvender sig til børn og unge med specifikke (neuropsykiatriske) vanskeligheder såsom psykisk udviklingshæmning eller autisme
- Tilrettelagt med hensyntagen til **klientens særlige vanskeligheder** og **funktionsniveau** med høj inddragelse af klientens netværk, så den indlærte viden vedligeholdes og trænes i hverdagen
- Udover det direkte arbejde med klienten er det primære fokus, at der foretages en **opkvalificering af klientens netværk** (forældre, døgninstitution, skole, opholdssted) til fremadrettet at varetage det videre arbejde med klientens vanskeligheder

NETVÆRKSFORLØB - INDHOLD

- 1. Modul** – Indledende opstartsmøde
- 2. Modul** – Undervisning for professionelle og forældre
- 3. Modul** – Rådgivningsforløb (8 x 2 timer)
- 4. Modul** – Supervision og rådgivning (6 x 2 timer)
- 5. Modul** – Afsluttende statusmøde

TEMAER FOR NETVÆRKSFORLØB

Identitet og livshistorie

Social færdigheds-træning (kommunikationsopgaver)

Relationer (familie, venner, kærester, fremmede)

Grænser (hensigtsmæssig og uhensigtsmæssig adfærd)

Stopsignaler og reaktioner

Aldersforskelle og magt-forskelle

Seksualundervisning

Pornografi

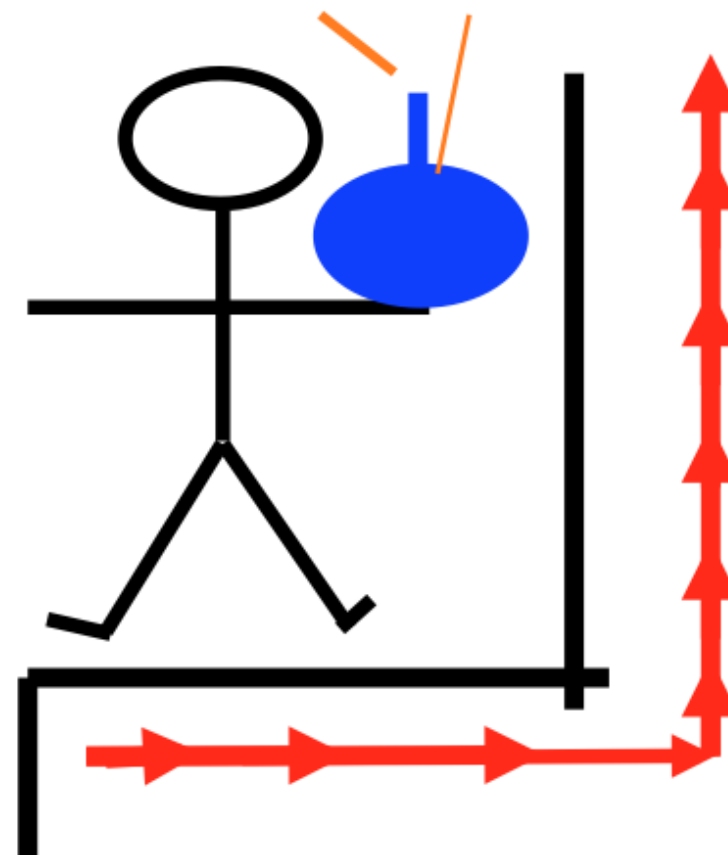
Den seksuelt bekymrende adfærd

FINKELHORS FIRE FORHÅNDSBETINGELSER

1. Motiv for at krænke
  - Udleve følelser, udleve erfaringer, pubertet, porno, forvrænget seksualitet
2. Indre barrierer – Finde på undskyldninger
  - Minimere skaden, projektion af skyld, fralægge ansvar, selvmedlidenhed, rationalisering
  - Kognitiv forvrængning, viden om regler og etik i baggrunden, egenkontrol forsvinder
3. Ydre barrierer
  - Udpege et konkret offer, etablere (ny) relation, undgå opsyn, tilbyde børnepasning, udnytte position
4. Barnets modstand
  - Kræve "betaling" mod belønning (slik mm.), opfordre til "leg", lokke, true med hemmeligholdelse, ignorere protest signaler mm.

Positive aspekter ved Netværksforløb

" At jeg lærte at se, hvordan andre har det".

(Dreng 11 år)

" Godt at få så meget info om, hvad der er rigtig og forkert at gøre".

(Dreng 17 år)

" Det var godt at snakke om mit liv og at få alt det inde i hovedet ud af munden. Jeg har fået det rigtig meget bedre ved at tale om det. Jeg er glad for, at mine forældre har taget imod det".

(Dreng 17 år)

"Jeg har lært en masse om grænser: hvor jeg må røre og ikke må røre. Hvornår man kan være kærester. Det er kun i bryderleg jeg stadig er lidt voldelig. Før var jeg meget mere voldelig".

(Dreng 13 år)

SÅ HVAD ER DET ESSENTIELLE FRA DAGENS OPLÆG?

- Børn med seksuelle adfærdsproblemer kommer i kontakt med professionelle ad mange veje og deres problembillede vil ofte være alsidigt. Den nødvendige og tilstrækkelige indsats er afhængig derfor altid af den enkelte sag.
- Der ligger et stort forebyggelsespotentialt i rettidig respons på seksuelt bekymrende adfærd.
- Det er nødvendigt at hente den relevante hjælp udefra ved kendskab til/mistanke om overgreb. Et barn, som har været udsat for seksuelle krænkelse og/eller forgriber sig på andre, skal behandles af en psykolog med specialistviden indenfor seksuelle overgreb
- Når episoderne derimod er relativt "uskyldige" (leg, der er gået over stregen), er det en vigtig pædagogisk opgave at vejlede børn og forældre
- Undgå at patologisere og kriminalisere børn og unge med seksuelle adfærdsproblemer – Det spænder ben for den effektive indsats.
- Børn med seksuelt bekymrende adfærd behandles bedst indenfor en familie-baseret tilknytningsfokuseret terapiramme

HUSK!

JanusCentret kan altid kontaktes, hvis man har behov for sparring

Henvisning til udredning eller behandling sker via barnets/den unges socialrådgiver

Kommuner, institutioner, skoler og andre kan henvende sig med ønsker om rådgivning, supervision og undervisning.

Mere information på www.januscentret.dk eller telefon 33690369

LITTERATUR

- Strange, M. & Stevnhøj, A. L.: Børns seksualitet i et psykologisk perspektiv i Hjerrild, M (2015).: *Lige muligheder – om køn, seksualitet og mangfoldig*. København: Akademisk Forlag, s. 68-93.
- Strange, M & Stevnhøj,A.L.: Børn og seksualitet(2016), Reitzels forlag
- Strange,M.:Når søskende gør hinanden fortræd, (2016)105-126 i Møder mellem offer og krænker (Frydenlund)
- Pædagogisk Psykologisk tidsskrift: Børn og seksuelle overgreb-hvordan griber professionelle det an? Udkommer august 2017
- Hvor slemt kan det være? En antologi om it-relaterede seksuelle overgreb på børn og unge i Danmark.(2015) Red barnet
- Januscentrets statusrapport XII (2003-2014)
- Januscentrets statusrapport XIII (2003-2015)
- Hvordan går det børn og unge, som har været i Januscentret? Forløbsundersøgelse, udfærdiget af SFI for Januscentret (www.januscentret.dk)
- Evaluering af den danske indsats i forhold til børn og unge med sexuel bekymrende eller krænkende adfærd. KORA (www.januscentret.dk)

LITTERATUR

- Friedrich, W. N. (2007): *Children with sexual behavior problems, family-based attachment-focused therapy*. W. W. Norton & Company Ltd. New York.
- Brilleslijper-Kater, S. N. & Corwin, D. L. (2004): Sexual knowledge and emotional reaction as indicators of sexual abuse in young children: Theory and Research challenges, *Child Abuse and Neglect*, 28, 1007-1017
- Tidefors, I. et al (2012): A Swedish sample of 45 adolescent males who have sexually offended. Department of Psychology, Gothenburg, Sweden. *Nordic psychology*, Vol.63 (4), 18-34 (26 s.). Published online: 11. juli 2012
- Smallbone, S. W. & Dadds, M.R. (2000) Attachment and coercive sexual behavior. *Sexual abuse: A journal of research and treatment* 12,3-15 (12 s.)
- Schwartz, B. K. Cavanaugh, D., et al (2006) Descriptive study of precursors to sex offending among 813 boys and girls: Antecedent life experiences. *Victims and offenders*, 1, 61-66 (5 s.)

LITTERATUR

- McKillop et al: Similarities and differences in adolescence-onset versus adulthood-onset sexual abuse incidents. *Child abuse and neglect* 46 (2015) 37-46
- Brilllesslijper-Kater, S.N. & Baartmann, H.E.M. (2000) What do young children know about sex? Research on the sexual knowledge of children between the ages of 2 and 6 years. *Child Abuse Review*, 9, 166-182
- Tidefors, I. et al (2012): A Swedish sample of 45 adolescent males who have sexually offended. Department of Psychology, Gothenburg, Sweden. *Nordic psychology*, 2001, Vol. 63(4), 18-34 (26 s). Published online: 11 jul 2012
- Smallbone, S.W. & Dadds, M.R. (2000) Attachment and coercive sexual behavior. *Sexual abuse: A journal of research and treatment* 12, 3-15 (12 s)
- Schwartz, B.K., Cavanaugh, D., et al (2006) Descriptive study of precursors to sex offending among 813 boys and girls: antecedent life experiences. *Victims and offenders*, 1, 61-66 (5 s)
- Larsson, Svedin og Friedrich, 2000. Differences and similarities in sexual behavior among pre-schoolers in Sweden and USA. *Nordic journal of psychiatry*, 54, 251-257 (6 s)
- Johnson, T.C. & Friend, 1995 Assessing young children's sexual behaviours in the context of child sexual abuse evaluations. In T. Ney (ed) : True and false allegations of child sexual abuse (p 49-72) (23) N.Y., Brunner/Mazel

SUPPLERENDE LITTERATUR

- Brilleslijper-kater,S.N et al: Sexual knowledge in sexually abused and nonabused 3- to 7 year old children, s.55-78 (23 s);chapter 4, Beyond Words; Vrije Universitet, Amsterdam
- Brilleslijper-Kater,S.N. & Corwin,D.L. (2004):Sexual knowledge and emotional reaction as indicators of sexual abuse in young children: Theory and Research challenges,Child Abuse and Neglect,28,1007-1017
- Tidefors,I & Drougge,M (2006) The difficulties in understanding the role of sexuality in sexual abuse towards children:in-depth interviews with perpetrators. International journal of qualitative studies onhealth and well-being,1,178-187 (9 s)
- Friedrich,W.N 1993:Sexual victimization and sexual behavior in children:a review of recent literature.Child abuse and neglect,17,(1) 59-66 (7 s)
- Worling,J.R. (2001)Personality-based typology of adolescent male sexual offenders:Differences in residivism rates, victim-selection characteristics, and personal victimization histories. Sexual Abuse:A Journal of research and Treatment,3,149-166)(17 s)
- Zehr, H. (2002):Genoprettende ret- en lille bog om ret, uret og retfærdighed. Akademisk forlag

**Tak for jeres
opmærksomhed**

JanusCentret

JanusCentret